

Odnowa wsi i rozwój obszarów wiejskich po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej na przykładzie gminy Ślesin, w województwie wielkopolskim

MAŁGORZATA BIELECKA
DR

Politechnika Koszalińska, Wydział Humanistyczny
e-mail: małgorzata.bielecka2019(at)gmail.com

Słowa kluczowe wieś, obszary wiejskie, rozwój lokalny, społeczność lokalna, Unia Europejska

Abstrakt Celem artykułu jest pokazanie zmian, jakie zachodziły i zachodzą w przestrzeni wiejskiej w Polsce w wyniku wprowadzania regionalnych programów odnowy wsi, na przykładzie gminy Ślesin położonej w województwie wielkopolskim. Pominięte zostały kwestie rolnictwa, a ukazane zostały zagadnienia dotyczące odnowy wsi z perspektywy członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Renewal of villages and development of rural areas after Poland's accession to the European Union on the example of the Ślesin Commune in the Greater Poland Voivodeship

Keywords village, rural space, local development, local community, European Union

Abstract The aim of the article is to show the changes that have taken place in the rural space in Poland, as a result of the implementation of regional village revival programs, on the example of the Ślesin Commune in the Greater Poland Voivodeship. The issues of agriculture were omitted, and issues concerning the rural revival model from the perspective of Poland's membership in the European Union were presented.

Wprowadzenie

Przestrzeń wiejską objęto dużymi zmianami począwszy od transformacji ustrojowej aż do zmian związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Tempo zmian, które zaczęły zachodzić w naszym kraju w procesie przechodzenia od gospodarki centralnie planowanej do rynkowej, okazały się czasem trudnym dla mieszkańców wsi. Polska przed akcesją jak i zaraz po przystąpieniu do UE borykała się z wieloma problemami dotyczącymi wsi i terenów wiejskich.

Szczególne znaczenie miało wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich programami na poziomie krajowym, regionalnym czy lokalnym. W tym czasie powstał ruch odnowy wsi, w którym istotą było wykorzystanie niematerialnych czynników rozwoju związanych z lokalną tożsamością, a zwłaszcza kapitału społecznego wsi. Zamierzeniem autora było ukazanie pozytywnych zmian przestrzeni wiejskiej po przystąpieniu Polski do UE, a głównie tych, do których doszło w latach 2004–2006, 2007–2013, ze zwróceniem szczególnej uwagi na samą odnowę wsi, jako nurtu, kierunku zapoczątkowanego najpierw w Europie, a później w Polsce. W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytania w jaki sposób odnowa wsi wpłynęła na proces społecznych i gospodarczych zmian; czy jako kierunek całościowego kształtowania warunków życia społeczności wiejskiej odnowa wsi przyniosła oczekiwane efekty? W niniejszych rozważaniach pominięto szczegółowe kwestie dotyczące rolnictwa, skoncentrowano się głównie na problematyce zmian spowodowanych programem odnowy wsi.

Jeśli chodzi o metody zastosowane w pracy, zgodnie z jej celem badawczym znaczące miejsce przypadło elementom analizy teoretycznej. Odnosząc się do problematyki niniejszego artykułu, można powiedzieć, że określone podejścia teoretyczne umożliwiły autorowi wyodrębnienie ze zbioru faktów i zjawisk politycznych, społecznych itp. najważniejszych elementów, co pozwoliło sformułować pewne uogólniające konkluzje interpretacyjne, porządkujące i wyjaśniające ów zbiór. W ramach prezentacji kwestii metodologicznych należy krótko omówić drugą metodę zastosowaną w niniejszych rozważaniach, a mianowicie metodę badań empirycznych. Skorzystanie z metod badań empirycznych pozwoliło na dociekanie poznania prawdy obiektywnej o badanej przez autora rzeczywistości przez jej celową, systematyczną obserwację i opis. W niniejszym artykule w najszerszym zakresie wykorzystano obserwację i opis. Podczas stosowania tej pierwszej, najważniejszej metody podstawowe znaczenie miały przede wszystkim różnego rodzaju teksty źródłowe: głównie prace naukowe, materiały analityczne i statystyczne, dokumenty, enuncjacje środków masowego przekazu. Oznacza to, że posiłkowano się przede wszystkim metodą obserwacji pośredniej. Autor był w tym wypadku obserwatorem wtórnym i w związku z tym zdany był na korzystanie z przetworzonych już źródeł wiedzy. Jeśli chodzi o kolejną metodę, jaką jest opis, to pozwoliło to na przetwarzanie zebranych przez autora różnego typu informacji na język np. pojęć, danych. W rozważaniach najczęściej wykorzystywano metodę opisu.

Zmiany w rozwoju obszarów wiejskich, przedstawiono na przykładzie gminy Ślesin położonej w województwie wielkopolskim.

Ślesin – specyficzne cechy gminy

Ślesin jest niewielkim miastem położonym na pograniczu Wielkopolski Wschodniej i Kujaw Borowych, nad jeziorami polodowcowymi: Jeziorem Ślesińskim, Mikorzyńskim i Licheńskim. Miejscowość usytuowana jest na ważnym szlaku komunikacyjnym o znaczeniu krajowym Bydgoszcz–Ostrów Wielkopolski (Budzińska, Fijałkowska, Jakubowska, Łakomiak, 2003, s. 4). Gmina Ślesin zaliczona jest do powiatu konińskiego ziemskiego, wchodzącego w skład województwa wielkopolskiego. Gmina ma charakter miejsko-wiejski. Jej sieć osadnicza obejmuje miasto Ślesin i 51 miejscowości wiejskich. Obszar wiejski podzielony jest administracyjnie na 26 sołectw. Gmina położona jest w środkowej części powiatu a zarazem na wschodnich krańcach

województwa. Gmina Ślesin graniczy z siedmioma gminami powiatu konińskiego: Kazimierzem Biskupim, Kleczewem, Wilczynem, Skulskiem, Wierzbinkiem, Sompolnem, Kramskiem oraz miastem Konin.

Wybór tej gminy do zobrazowania zmian w przestrzeni wiejskiej nie jest przypadkowy, gdyż już w 1999 roku podczas badań stopnia rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich, przeprowadzonego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, zaliczono m.in. gminę Ślesin do gmin z bardzo wysokim rozwojem, ze względu na ciepłe jeziora, miejsce kultu religijnego w Licheniu i bardzo mocno rozwijający się ruch turystyczny, szacowany w badaniach na 1,5 mln turystów rocznie (Zarębski, 2002, s. 88–89). Podstawą gospodarki Ślesina jest rolnictwo, wspomniana turystyka oraz schyłkowo – górnictwo węgla brunatnego, które stwarzało w poprzednich latach dużą stabilizację na rynku pracy gminy. Wraz z ograniczeniem wydobycia węgla wskutek wyczerpania się tych zasobów, rozwijały się inne sektory gospodarki gminy, w tym usługi rynkowe i socjalne (handel) oraz drobna działalność produkcyjna i budowlana. Gospodarka gminy jest zatem dosyć zróżnicowana i ma rolniczy oraz turystyczno-przemysłowy charakter, co wyróżnia gminę Ślesin wśród wszystkich gmin powiatu konińskiego.

Pojęcie przestrzeni obszarów wiejskich

Pojęcie obszaru wiejskiego nie jest jednoznaczne, ponieważ tematyka ta wpisuje się w różne dziedziny nauki, takie jak: prawo, ekonomia, geografia, socjologia czy etnografia. Ta rozbieżność dziedzinowa nie ułatwia badań naukowcom, ponieważ sprawia pewne problemy poznawcze (Klemens, 2013, s. 151). W polskiej literaturze badawczej, ze względu na szeroki aspekt omawianego pojęcia, można znaleźć kilka definicji obszaru wiejskiego. Na potrzeby niniejszego artykułu przytoczę jedynie kilka z nich, oddających sedno problemu. J.L. Siemiński uważa, że „obszary wiejskie to po prostu obszary leżące poza miastami”. Według L. Przezbórskiej:

obszary wiejskie powiązane są funkcjonalnie z rolnictwem oraz innymi formami działalności, dla których podstawą jest korzystanie z zasobów przyrody: lasów, rzek, czy jezior (...), służą więc do prowadzenia produkcji rolniczej, gospodarki leśnej, rybołówstwa śródlądowego, a także wypoczynku i turystyki (Przezbórska, 2004, s. 43).

Biorąc więc pod uwagę cel niniejszego artykułu, najbardziej odpowiednia będzie konstatacja, że wieś i obszary wiejskie to przestrzeń, na którą składają się: łąki, rzeźba terenu, pastwiska, infrastruktura terenu pod względem założeń architektonicznych, dotyczących budownictwa jak i architektury krajobrazu. Krajobraz wsi ma elementy dziedzictwa kulturowego i dlatego obecnie jest tak ważnym tematem programów dotyczących rewitalizowania terenów zieleni na wsiach, czego przykładem może być rewitalizacja zabytkowych parków czy budynków. Rolnictwo nie stanowi już głównej działalności ludzi zamieszkujących tereny wiejskie, ale zwraca się szczególną uwagę na jego pozaprodukcyjne funkcje. Priorytetem działalności człowieka na wsi jest zrównoważone gospodarowanie elementami składającymi się na przestrzeń wiejską: krajobrazem wiejskim, dziedzictwem kulturowym, bioróżnorodnością, a także dbałość o czyste środowisko naturalne. Mamy zatem rodzaj krajobrazu kulturowego, którym jest krajobraz wiejski utworzony

przez samego rolnika gospodarującego na roli, rozwijającego nowoczesne wiejskie gospodarstwa, ale też przez społeczność zamieszkującą na wsi i wykonującą zawody niezwiązane z produkcją rolną. Krajobraz wiejski coraz częściej uznawany jest za dobro publiczne, w ekonomicznym tego sformułowania znaczeniu (Kupidura, Łuczewski, Kupidura, 2012, s. 21–23).

Wieś nie jest tylko postrzegana, co już wskazano, jako miejsce produkcji, można ją także traktować jako przestrzeń rozwoju działalności usługowej, rozwoju agroturystyki. Wielofunkcyjność rolnictwa skorelowała potrzebę rozwoju zrównoważonego na terenach wiejskich. Wynikało to też z potrzeby racjonalnego wprowadzenia zasad zarządzania zasobami krajobrazowymi, do czego doszło już w krajach UE, natomiast w Polsce nie istniał w przestrzeni publicznej taki wymóg. Obecnie jednym z ważniejszych dokumentów jest Europejska Konwencja Krajobrazowa, gdzie przedstawiono definicję krajobrazu, z której wynika, że jest to obszar, gdzie zamieszkująca ludność prowadzi działalność oraz dotyczy interakcji między przyrodą i człowiekiem. Rezultatem tak pojmowanego pojęcia krajobrazu jest konsekwencja jego ochrony (Europejska Konwencja Krajobrazowa, <https://www.nid.pl/upload/iblock/1ec/1ec0f6042b2eee4202dce6da6c6f0bb4.pdf>). Realizowanie powyższego założenia ma odbicie w polityce dotyczącej rozwoju zrównoważonego. W krajach Europy Zachodniej stawia się na wsparcie wszelkich działań dotyczących ochrony krajobrazu obszarów wiejskich. Wyraźnie widać to w przygotowywanych programach, ponieważ UE dostrzega w rozwoju krajobrazu obszarów wiejskich ogromną wartość w przyszłości.

Charakterystyka przestrzeni wiejskiej przed i po akcesji Polski do Unii Europejskiej

W okresie transformacji gospodarki Polski zachodziły przemiany struktury przestrzennej i funkcjonalnej obszarów wiejskich, jako wynik przede wszystkim procesów prywatyzacyjnych oraz restrukturyzacji poszczególnych sektorów działalności społeczno-gospodarczej. Przemiany te były regionalnie zróżnicowane, w znacznym stopniu zależne od zastanego w końcu lat osiemdziesiątych XX wieku poziomu rozwoju rolnictwa. Przez większość lat powojennych liczba ludności kraju rosła, a tempo tego wzrostu było jednym z najszybszych w Europie. Od połowy lat osiemdziesiątych przyrost zaczął stopniowo maleć, a pod koniec lat dziewięćdziesiątych nastąpił po raz pierwszy w historii powojennej Polski ubytek ludności. Na obszarach wiejskich liczba mieszkańców utrzymywała się jednak przez cały okres powojenny na podobnym poziomie. Co prawda, postępujący proces urbanizacji kraju powodował stały i znaczny odpływ ludności wiejskiej do miast (również wskutek zmian administracyjnych), ale rekompensował go stosunkowo wysoki przyrost naturalny (Bański, 2004, s. 22). Na początku lat dziewięćdziesiątych nastąpiło dość wyraźne osłabienie tempa zamieszkiwania i podejmowania pracy bądź nauki ludności wiejskiej w miastach. Nowym w warunkach polskich i interesującym zjawiskiem była rysująca się tendencja migracji ludności miejskiej na wieś. Na opuszczenie miasta decydowali się przede wszystkim ludzie zamożni i dobrze wykształceni, którzy często przynosili na wieś siedziby swoich przedsiębiorstw. Stwarzało to dogodne warunki dla rozwoju obszarów wiejskich, sprzyjało poprawie infrastruktury technicznej i społecznej, które musiały spełniać wysokie wymagania nowych mieszkańców wsi. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku systematycznie zmniejszał się też odsetek osób zawodowo czynnych w rolnictwie (ok. 45% ludności pracującej na wsi), dzięki czemu rosła liczba zatrudnionych w innych działach gospodarki, przede

wszystkim w usługach i handlu (Bański, 2004, s. 22). Dzięki urynkowaniu gospodarki wzrosła aktywność gospodarza ludności wiejskiej. Gospodarstwa prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą stanowiły jednak nadal bardzo niewielką grupę gospodarstw wiejskich. Problemy rozwojowe wsi i rolnictwa w Polsce były jednym z głównych przedmiotów pertraktacji, dotyczących przystąpienia Polski do UE. Integracja europejska stała się najważniejszym globalnym wyzwaniem dla społeczeństwa i gospodarki Polski. Polska, jako kandydat na członka UE musiała się wywiązać z wielu zobowiązań z zakresu dostosowania gospodarki do wymogów wspólnotowych. Najtrudniejsze zadania stały przed polską wsią, jednak konieczność ich dokonania niosła za sobą perspektywę poprawy sytuacji na wsi. W UE rolnictwo było przedmiotem szczególnej troski i objęte zostało wieloma narzędziami mającymi na celu wpieranie rozwoju wsi i rolnictwa. Modernizacja i restrukturyzacja zmierzająca do zbliżenia polskiego rolnictwa do standardów UE, zwiększenie jego efektywności i konkurencyjności, przy jednoczesnym zapewnieniu godziwych warunków życia ludności związanej z rolnictwem, było koniecznością dziejową i wielką szansą dla Polski – od 1 maja 2004 roku pełnoprawnego członka UE. Modernizacja oznaczała zmianę technologicznego sposobu produkcji oraz zarządzania, natomiast restrukturyzacja, to przede wszystkim zmiana skali obszarowej gospodarstw (nie tylko formalnie, lecz przez dostosowanie zatrudnienia, technologii i struktury produkcji do wielkości gospodarstw) oraz przekształcenia instytucjonalne bliższego i dalszego otoczenia rolnictwa. Podstawowym warunkiem tych przemian był radykalny spadek zatrudnienia rolniczego z jednoczesnym wzrostem wydajności i obniżenia kosztów produkcji. Oznaczało to zmianę rodzaju aktywności zawodowej dużej grupy społecznej, dla której alternatywą była praca w zawodach pozarolniczych (Zgliński, 2004, s. 59). Zgodnie z zasadą programowania obowiązującą przy korzystaniu z funduszy strukturalnych UE, rząd polski opracował programy operacyjne, które precyzowały przeznaczenie funduszy na określone działania. Jednym z sześciu programów był Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3 dotyczył rozwoju lokalnego, a w nim Działanie 3.1 odnosiło się już konkretnie do rozwoju obszarów wiejskich (Kazimierczak, 2003, s. 47–51). Lata przypadające na programowanie 2004–2006 w rozwoju obszarów wiejskich wsparte zostały w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Dokumenty traktatowe UE regulując podstawy WPR, ukierunkowane są na instrumenty rynkowego wsparcia rolnictwa. Z czasem, coraz powszechniejsze stało się używanie w działaniach wobec rolnictwa pojęcia „rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich” (Szumski, 2007, s. 41–42). Wielu badaczy tematu stwierdza, że czas, jaki minął od akcesji Polski do UE dobrze wykorzystano. Dotyczy to również obszarów wiejskich, gdzie rolnictwo pełni wiele funkcji. Jednoznacznie potwierdzają oni, że polskie rolnictwo dobrze sobie radzi z nową sytuacją. Pozyskiwane dotacje unijne na określone cele są racjonalnie wykorzystywane. Następujący rozwój na obszarach wiejskich ma charakter pozytywny, dzięki czemu podnosi się poziom życia mieszkańców wsi. Rolnicy pokonują bariery związane z możliwością pozyskania środków z funduszy unijnych (Szumski, 2007, s. 9). Doszło do wielu zmian w rolnictwie i śmiało można stwierdzić, że wieś została wyciągnięta z zacofania modernizacyjnego, ale też kulturowego w stosunku do krajów Europy Zachodniej. Ugruntowała się świadomość dotycząca ochrony zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego, które w ostatnich latach najbardziej wpłynęły na zmiany postrzegania obszarów wiejskich w polityce europejskiej. Uznano, że przestrzenie wiejskie to zbiór zasobów naturalnych, w których mieszczą się wartości historyczne, turystyczne, rekreacyjne oraz kulturowe.

Regionalne programy odnowy wsi, jako instrumenty kształtowania przestrzeni wiejskiej

Ruch Odnowy Wsi to sposób odniesienia się do rozwoju tożsamości wsi. Już w latach dziewięćdziesiątych XX wieku rozwinął się w dwóch krajach należących do Wspólnoty, mianowicie w Niemczech i Austrii. Z czasem, swoim zasięgiem zaczął obejmować też inne kraje sąsiadujące – Czechy, Słowację, Węgry. Stopniowo zaczął też docierać do Polski i jako pierwszy w kraju zainicjowany został w województwie opolskim. Podobieństwem odnowy wsi w krajach europejskich oraz w Polsce było odnajdywanie i zachowywanie cech najbardziej wartościowych dla terenów wiejskich. Poszukiwano właściwego miejsca dla wsi w ciągle zmieniającej się rzeczywistości (Idziak, Wilczyński, 2013, s. 19–21). Głównym celem programu odnowy wsi na poziomie lokalnym jest aktywizowanie społeczności wiejskiej do podejmowania działań na rzecz rozwoju miejsc zamieszkania. Najbardziej świadomą swoich potrzeb jest właśnie społeczność wiejska, a w Polsce to grupa osób na poziomie sołectwa. Regionalne programy odnowy wsi stawiały na dobrze przygotowanego lidera wiejskiego, który zainspirowałby lokalne społeczności do uczestnictwa w programach odnowy wsi. Wiązało się to z pewnym przygotowaniem w zakresie zdobycia wiedzy na temat rozwoju lokalnego, informacji, gdzie należy poszukiwać pomocy finansowej. Ważne było przygotowanie strategii na poziomie swojej miejscowości (www.kss.org.pl/ Regionalne-programy-odnowy-wsi-w-Polsce). Współcześnie odnowa wsi, rozumiana jako inwestycje na wsi, jest związana z wykorzystaniem środków pochodzących z programów finansowego wsparcia z UE. W Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004–2006 uwzględniono finansowanie działalności, które miało na celu poprawę stanu, w jakim znajdowało się wówczas, nie rolnictwo, ale obszary wiejskie. Jednym z działań była odnowa wsi z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Planowane działania miały wpływać na poprawę poziomu życia oraz zatrudnienia na terenach wiejskich, na budowanie społeczności samorządowych. W latach 2004–2006 projekty dotyczące odnowy wsi liczyć mogły na wsparcie finansowe w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego. Działanie to umożliwiało wsparcie projektów inwestycyjnych na jedną miejscowość do 80% kosztów kwalifikowanych (<http://www.odnowawsi.pl>). Doświadczenia programów regionalnych do 2008 roku były cennym źródłem informacji o zasadach przeprowadzania projektów. W wyniku działań programów regionalnych zwiększył się poziom integracji społecznej. Zdarzało się, że dzięki odnowie wsi pobudzone zostały jednostki społeczne dotąd niewykazujące zainteresowania swoim własnym miejscem zamieszkania. W latach 2007–2013, w działaniach w ramach programu odnowy wsi, można zaobserwować zwiększony udział środków strukturalnych, przeznaczonych na ten cel z UE. W ramach II filara WPR powstał Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Organami odpowiedzialnymi za jego wdrażanie były Ministerstwo Rozwoju Rolnictwa oraz Agencje Restrukturyzacji i Modernizacji. Do głównych celów, realizowanych ze środków finansowych pochodzących z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007–2013, można zaliczyć podnoszenie konkurencyjności w sektorze przetwórstwa spożywczego i podwyższanie jakości produktów rolnych. Do innych celów zaliczyć można szybki rozwój gospodarstw rolnych przez modernizację, uzyskanie zgody na wprowadzenie rent strukturalnych (www.arimr.gov.pl). Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 miał na celu poprawę jakości życia, promowanie obszarów wiejskich oraz miał dostarczyć instrumenty do zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych społeczności zamieszkujących obszary wiejskie. O pomoc w ramach tego działania mogły ubiegać się gminy,

gminne instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz kościoły. Środki finansowe mogły być przeznaczone na takie cele jak: wybudowanie lub przebudowa obiektów publicznych służących promocji obszarów wiejskich, propagujących aktywność fizyczną, zachowanie dziedzictwa historycznego, rozwijanie przestrzeni publicznej w celu tworzenia lepszych warunków do inwestowania, rozwój infrastruktury turystycznej i sportowej, restauracje pomników historycznych, zabytków, przywracanie zainteresowania tradycyjnymi zawodami.

Rozwój obszarów wiejskich na przykładzie gminy Ślesin

Głównym celem Regionalnych Programów Operacyjnych jest realizacja założeń strategii lizbońskiej oraz priorytetów polityki regionalnej UE. W latach 2007–2013 przewidywany był na terenie Unii wzrost konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy, wzrost zatrudnienia, spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. W okresie 2007–2013 przygotowano 16 regionalnych programów operacyjnych, wśród których kluczowym dla tego artykułu był Regionalny Program Operacyjny dla województwa wielkopolskiego. Celem programu było wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski w sektorze konkurencyjności i zatrudnienia. Miało to wpłynąć na jakość przestrzeni województwa. Dotyczyło głównie rozbudowy infrastruktury transportowej, informatycznej, ochrony środowiska i innowacji (Szewczak, 2009, s. 259, 275). Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny określił działanie szóste (6.1) dotyczące wykorzystania środków na rozwój turystyki. Wykorzystała to gmina Ślesin, inwestując w infrastrukturę nad Jeziorem Ślesińskim. Pole interwencji z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego określało takie projekty: utrzymania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i lokalnym (z wyłączeniem projektów kwalifikujących się do realizacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz PO Infrastruktura i Środowisko), rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury kulturalnej i promocja kultury. W polu interwencji – infrastruktura na obszarach turystycznych określono projekty: Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, budowa infrastruktury na potrzeby turystyki kongresowej i konferencyjnej, programy rozwoju i promocji regionalnych i lokalnych produktów turystycznych, promocja województwa, budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, służącej rozwojowi aktywnych form wypoczynku, przyczyniającej się do podniesienia walorów turystycznych obszaru (*Wielkopolski...*, 2007, s. 145–147). Program Wielkopolska Odnowa Wsi obejmował z kolei różne instrumenty wsparcia – szkolenia, warsztaty i konkursy, wśród których znalazł się konkurs „Pięknieje Wielkopolska Wieś”. Celem konkursu było wspieranie realizacji zadania publicznego województwa wielkopolskiego w dziedzinie działalności wspomagającej rozwój obszarów wiejskich (Wielkopolska Odnowa Wsi, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, www.umww.pl,25.032012 (13.05.2014). Program Wielkopolska Odnowa Wsi był odpowiedzią na silnie artykułowaną potrzebę wsparcia oddolnych inicjatyw. Potrzeby takie są zgłaszane przez środowiska wiejskie, głównie przez sołtysów. Program ten miał zapobiegać bierności mieszkańców wsi, co prowadziłyby do upadku lokalnych tradycji, wzorców w sferze architektury, obyczaju. Odnowa wsi okazała się alternatywą wobec drogi krajowych programów sektorowych, które skupiają się na rolnictwie. Program odnowy wsi w większym stopniu, w stosunku do działań PROW uwzględniał aktywność i zaangażowanie społeczności lokalnych, wychodził naprzeciw

idei odnowy wsi. W gminie Ślesin wykorzystano wiele programów unijnych, niektóre z nich dofinansowane były ze środków wewnętrznych. W konkursie „Pięknieje Wielkopolska Wieś”, gmina Ślesin wzięła udział już w 2011 roku. Przystąpiła wtedy do konkursu „Zagospodarowanie terenu przy stawie w miejscowości Lubomyśle, na cele rekreacyjne i poprawiające estetykę miejscowości”. Przedmiotem opracowania było wykonanie dokumentacji technicznej zagospodarowania terenu przy stawie w miejscowości Lubomyśle na cele rekreacyjne przez wykonanie placu zabaw. (<https://bip.umww.pl/pliki/eradni/3/102/3820/12764/uchwala-xxi-354-2012z.pdf>).

W ramach konkursu „Pięknieje Wielkopolska Wieś” gmina Ślesin zrealizowała również projekt „Rewitalizacja zabytkowego parku jako przestrzeni dydaktyczno-wypoczynkowej dla mieszkańców sołectwa Piotrkowice”. Inwestycja ta korzystnie wpłynęła na wizerunek miejscowości. Ważnym aspektem projektu było zrewitalizowanie XIX-wiecznego parku.

W gminie Ślesin ciągle rozwija się turystyka, na przykład dzięki budowie ciągu spacerowo-rowerowego, budowie przystani wodnej czy rewitalizacji części miasta i dbaniu o estetykę okolic Ślesina, miasto może organizować wiele imprez masowych, w tym sportowych. Dzięki wykorzystaniu wielu programów takich jak PROW 2007–2013, WRPO 2007–2013, programów z Urzędu Marszałkowskiego województwa wielkopolskiego, gmina w znacznym stopniu rozwinęła się pod wieloma względami. Ślesin, aktualnie zaliczany jest do ciekawych miejscowości turystycznych. Samo miasteczko jak i jego okolice przygotowane są do podjęcia turystów. Miasto oferuje turystom wiele atrakcji. Na początku przemian ustrojowych w Polsce następowała stopniowa degradacja i upadek zakładów pracy, a wraz z nimi upadek ośrodków wczasowych. Powszechny był brak środków na inwestycje. Dziś, dzięki funduszom z UE, Ślesin stał się jednym z największych ośrodków turystyki wodnej w Wielkopolsce. Za Markiem Rogowskim, zwycięzcą konkursu „Europa to my” (M. Rogowski, komunikacja osobista, 20.05.2014), można podsumować, że: „Pewnie dzięki funduszom unijnym powstało w Polsce wiele projektów większych, bardziej spektakularnych. Ale chyba żaden nie miał tak ogromnego wpływu na rozwój miejscowości”.

Podsumowanie

Wieś staje się nie tylko pożądanym miejscem zamieszkania, ale i pracy oraz wypoczynku. Wizja dotycząca obszarów wiejskich zarówno do 2020 roku, jak i w latach następnych, przewiduje poprawę jakości życia oraz efektywne wykorzystanie zasobów i potencjałów. Zadaniem obszarów wiejskich ma być dostarczanie dóbr publicznych i rynkowych przy zachowaniu wszelkich walorów charakterystycznych dla obszarów wiejskich w Polsce. W Strategii przyjęto, że wieś będzie mieć szeroki dostęp do wysokiej jakości edukacji, zatrudnienia, ochrony zdrowia, a obszary wiejskie zachowają swój unikalny charakter.

Bibliografia

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Pobrane z: www.arimr.gov.pl. (08.02.2016).
 Bański, J. (2004). Procesy ludnościowe na obszarach wiejskich. *Studia Obszarów Wiejskich*, VI, 21–39.

- Budzińska, A., Fijałkowska, E., Jakubowska, E., Łakomiak, M., Fijałkowski, J. (2003). *Europejska Konwencja Krajobrazowa*. Pobrane z: <https://www.nid.pl/upload/iblock/1ec/1ec0f6042b2eee4202dce6da6c6f0bb4.pdf> (10.05.2019).
- Fijałkowski, S. (2003). *Ślesin. Naprawdę warto. Przewodnik turystyczny po mieście i gminie Ślesin*.
- Idziak, W., Wilczyński, R. (2013). *Odnowa wsi, przestrzeń, ludzie, działania*. Pobrane z: <http://docplayer.pl> (2.12.2015).
- Jóźwiak, M., Szewczak (red.). *Fundusze Unii Europejskiej w Polsce na lata 2007–2013*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kazimierzczak, K. (2003). Od programu PHARE do Europejskiego Funduszu Regionalnego. W: M. Grewiński (red.), *Przygotowanie Polski do absorpcji funduszy strukturalnych Unii Europejskiej* (s. 42–65). Warszawa: WSP TWP.
- Klemens, B. (2013). Problematyka rozwoju obszarów wiejskich w dokumentach strategicznych w perspektywie 2020 (ze szczególnym uwzględnieniem woj. Opolskiego). W: K. Heffner (red.), *Rozwój obszarów wiejskich w Polsce a polityka spójności Unii Europejskiej: stare problemy i nowe wyzwania, ze szczególnym uwzględnieniem woj. opolskiego* (s. 151–160). Warszawa: Wydawnictwo KPZK PAN.
- Konkurs Europa To My* (2013). Pobrane z: <https://konin.naszemiasto.pl/tag/konkurs-europa-to-my> (26.06.2019).
- Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów. Pobrane z: www.kss.org.pl/ Regionalne- programy- Odnowy- Wsi- w- Polsce. (10.12.2015).
- Kupidura, A., Łuczewski, M., Kupidura, P. (2012). *Wartość krajobrazu. Rozwój przestrzeni obszarów wiejskich*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kutkowska, B. (2001). Możliwości aktywizacji rolniczych obszarów problemowych w krajach Unii Europejskiej i w Polsce (na przykładzie wsi sudeckich). *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Seria Rolnictwo LXXXIX, 414*, 9–21.
- Przezbórska, L. (2004). Zróżnicowanie obszarów wiejskich woj. wielkopolskiego a ich przydatność dla rozwoju turystyki. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, 1*, 42–57.
- Szewczak, M. (2009). *Regionalne programy informacyjne*. W: Z. Bajko, *Wielkopolski Operacyjny Program Regionalny na lata 2007–2013* (2007). Pobrane z: www.wrpo.wielkopolskie.pl, 29.08.2007 (12.05.2014).
- Szumski, S. (2007). *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. *Wielkopolska odnowa wsi*. Pobrane z: www.umww.pl, 25.03.2012. (13.05.2014).
- Wilczyński, R. (2003). *Odnowa wsi perspektywą rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*. Poznań: Fundacja Fundusz Współpracy.
- www.odnowawsi.pl/?dz=11 (4.02.2016).
- Zarębski, M. (2002). Stopień wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich regionu konińskiego. W: C. Sobków, M. Zarębski (red.), *Obszary wiejskie w Polsce a integracja z Unią Europejską* (s. 98–107, 162–171). Toruń: UMK.
- Zgliński, W. (2004). Współczesne procesy i perspektywy rozwoju w zakresie gospodarki rolnej. *Studia Obszarów Wiejskich, VI*, 59–89.